

מסכת כריתות פרק ד' - "ספק אכל חלב"

1. יז, א - יח, א

רפ"י

מתניתין

ספק אכל חלב,

ספק לא אכל:

ואפילו אכל - ספק יש בו בשיעור,

וספק אין בו.

י"ב

שומן וחלב לפניו, ואכל אחד מהן ואינו יודע איזה מהן אכל.

אשתו ואחותו עמו בבית שגג באחת מהן ואינו יודע באיזו מהן שגג.

שבת ויום חול ועשה מלאכה באחד מהן ואינו יודע באיזו מהן עשה.

מביא אשם תלוי.

כשם שאם אכל חלב וחלב בהעלם אחת - אינו חייב אלא חטאת אחת.

כן על 'לא הודע' שלהן - אינו מביא אלא אשם תלוי אחד.

אם היתה ידיעה בינתיים

כשם שהוא מביא חטאת על כל אחת ואחת,

כן מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת.

כשם שאם אכל: חלב,

ודם,

ופיגול,

ונותר בהעלם אחת - חייב על כל אחת ואחת.

כן על "לא הודע" שלהן - מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת.

גמרא

איתמר:

רב אסי אמר:

חתיכה אחת שנינו: ספק של חלב,

ספק של שומן.

חייא בר רב אמר:

חתיכה משתי חתיכות שנינו.

במאי קא מיפלגי?

רב אסי סבר: יש אם למסורת "מצות"¹³⁶ (ויקרא ה, ז) כתיב.

וחייא בר רב אמר: יש אם למקרא "מצות" קרינן.

איתבייה רב הונא לרב אסי ואמר ליה חייא בר רב לרב אסי:

"חלב ושומן לפניו ואכל אחת מהן".

מאי לאו מדסיפא שתי חתיכות רישא נמי שתי חתיכות!

אמר להו רב: לא תיזלו!¹³⁷ בתר איפקא,

דיכול לשנויי לכו: סיפא - בשתי חתיכות,

רישא - בחתיכה אחת.

אי הכי,

יש לומר: חתיכה אחת - מחייב,

שתי חתיכות - צריקא למימר!

מתני'
ספק אכל חלב. מפרש בגמרא מר
אמר חתיכה אחת ומר אמר שתי
חתיכות:

ואפילו אכל. כגון שסבור שומן
הוא ואח"כ נודע לו שהוא אכל
חלב אבל ספק יש בו כזית ספק
אין בו:

אכל אחד מהן. וכסבור שומן
הוא ואחר כך נודע שהאחד היה
חלב וזה לא ידע איזו אכל מביא
אשם תלוי אבל אם בשעת
אכילה היתה לו ספק והזיד
ואכלה מספק מזיד הוא ופטור:

שגג באחת מהן. כסבור זו היא
אשתו ואחר כך נסתפק איזו
היתה מביא אשם תלוי ואם נודע
לו שאחותו היתה מביא חטאת:
כך על לא הודע שלהן. כגון אכל
שתי חתיכות כסבור שומן הן
ואחר כך נודע שהן ספק אינו
מביא אלא אשם תלוי אחד
הואיל ולא נודע בין אכילה
לאכילה שספק חלב אכל:

ואם היתה ידיעה בינתיים.
ידיעת ספק:

כשם שהוא מביא חטאת על כל
אחת. אם היתה ידיעה ודאי
בינתיים:

כך. בידיעת ספק מביא שני
אשמות תלויין:

גמ'

חתיכה אחת שנינו. אכל חתיכה
אחת כסבור שומן הוא ואחר כך
נודע לו שספק הוא היינו הא
דקתני מתני' ספק אכל חלב וכו':
חתיכה משתי חתיכות. כדמפרש
בסיפא חלב ושומן לפניו כו' אבל
חתיכה אחת פטור:

מצות כתיב. בויקרא גבי אשם
תלוי ועשתה אחת מכל מצות ה'
אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם
ונשא עונו והביא את אשמו וגו':
מצוות קרינן. דמשמע אחת
מתוך שתיים:

ב' חתיכות מיבעיא. דבשלמא
חתיכה אחת איכא לפלוגי משום
טעמא דלקמן דאי אפשר לברר
איסורו או דלא איקבע איסורו
אבל שתי חתיכות ליכא למימר
הכי:

¹³⁶ ואם נפש מי תחטא ועשתה אחת מקל מצות יהוה אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו
¹³⁷ מסורת הש"ס, שיטה מקובצת.

זו ואין צריך למימר זו'.

ולחייא בר רב דאמר מדסיפא: בשתי חתיכות - רישא נמי בשתי חתיכות, מיתנתא תרתי למה לי?

פרושי קא מפרש,
ספק אכל חלב, ספק לא אכל מביא אשם תלוי.
כיצד?
כגון שהיה חלב ושומן לפניו.

אמר רב יהודה אמר רב:
היו לפניו שתי חתיכות: אחת של שומן,
ואחת של חלב.
אכל אחת מהן, ואינו יודע איזו מהן אכל - חייב.
חתיכה אחת: ספק של חלב,
ספק של שומן,
ואכלה - פטור.

אמר רבא:
מאי טעמא דרב?
דאמר קרא: "ועשה אחת מקל מצות ה' ... בשגגה"¹³⁸ (ויקרא ד, כב) - עד שישגוג בשתים,
"מצות" כתיב,
"מצוות" קרינו.

איתיביה אביי:
"רבי אליעזר אומר:
נוי - חייבין עליו אשם תלוי!"
אמר לו:
רבי אליעזר סבר: יש אם למסורת - "מצות" כתיב.

איתיביה:
"ספק בן תשעה לראשון,
או בן שבעה לאחרון - יוציא,
והולד בשר,
וחייב באשם תלוי!"

הא מני?
רבי אליעזר היא.

איתיביה:
"נמצא על שלו - טמאין,
וחייבין בקרבן
על שלה אתיום - טמאין,
וחייבין בקרבן.
נמצא על שלה לאחר זמן - טמאין מספק,
ופטורין מו הקרבן."
ותני עלה:

רפ"י

כוי. ספק בהמה ספק חיה:
אשם תלוי. אף על גב דליכא
חתיכה אחת משתי חתיכות אם
אכל חלבנו בשוגג כסבור חיה
הוא:
ספק בן תשעה נו'. היבמה
שנתיבמה בתוך שלשה חדשים:
וחייבים באשם תלוי. שמא בן
הראשון הוא ונמצא שבא על
אשת אח שיש לה בנים שהוא
בכרת והא אשה דומיא דחתיכה
אחת היא:
נמצא על שלו. במסכת נדה
בפרק כל היד (דף יד.). דרך בנות
ישראל משמשות בשני עדים שני
סדינים לקנח אחד לו ואחד לה
נמצא על שלו ודאי בשעת
תשמיש היה ובוכל נדה בשוגג
הוא וחייבים שתי חטאות:
אתיום. לשון יווני הוא כלומר
לאחר תשמיש:
לאחר זמן. התם מפרש שיעורא:
וחייבין באשם תלוי. ואמאי הא
ליכא שתי מצוות:

¹³⁸ אשר נשיא יחטא ועשה אחת מקל מצות יהוה אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם

¹³⁹ "וחייבים באשם תלויו!"

רש"י

אפשר לברר איסורו. דאשם תלוי אינו בא אלא להגין מן הייסורין עד שיודע לו ויביא חטאת כדמפרש בפרק בתרא (לקמן כה.) הילכך שתי חתיכות [ואכל אחת] ונשארה האחת אפשר שיבוא לאחר זמן בקי שיכיר אם זו הנותרת שומן ודאי חלב אכל ויביא חטאת אבל חתיכה אחת ואכלה אי אפשר לבררה:
מאי איכא בין רבא. דאמר לעיל טעמיה דרב משום יש אם למקרא:
לר' זירא. דמפרש טעמיה דרב לברר איסורו:
ה"ג איכא בינייהו כזית ומחצה. כגון ב' חתיכות בזו כזית ובזו כחצי זית ואכל את של כזית ואין ידוע אם הוא חלב או שומן:
לרבא ליכא מצוות. ליכא ב' זיתים ופחות מכזית כמאן דליתיה:
לר' זירא אפשר לברר האיסור. בחצי זית זה הנשאר:
כוי חייבים כו'. והא אי אפשר לברר איסורו:

הא מני? רבי אליעזר היא.

אמר רבי חייא אמר רב:
 היו לפניו שתי חתיכות: אחת של חלב, ואחת של שומן,
 ואכל אחת מהן, ואינו יודע איזה מהן אכל - חייב.
 חתיכה: ספק של שומן,
 ספק של חלב,
 ואכלה - פטור.

אמר רבי זירא:
מאי טעמא דרב?
קסבר: שתי חתיכות - אפשר לברר איסורו.
 חתיכה אחת - אי אפשר לברר איסורו.
מאי איכא בין טעמא דרבא, לטעמא דרבי זירא?

איכא בינייהו:
כזית ומחצה:
 לרבא - ליכא 'מצוות', ופטור.
 לרבי זירא - אפשר לברר איסורו.

איתיביה רבי ירמיה לרבי זירא:
"רבי אליעזר אומר:
כוי - חייבין על חלבזו אשם תלויו!"

אמר ליה:
רבי אליעזר סבר: לא בעינן לברר איסורו.

יהא, איתיביה:
**"ספק בן תשעה לראשון,
 או בן שבעה לאחרון,
 יוציא,
 והולד כשר,
 וחייב באשם תלויו!"**

הא מני? רבי אליעזר היא.

איתיביה:
**"נמצא על שלה אתיום טמאין וחייבין בקרבן
 נמצא על שלה לאחר זמן טמאין מספק ופטורין מו הקרבן."
 ותני עלה: "וחייבין באשם תלויו!"**

הא מני? רבי אליעזר היא.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה אמר רב:
 היו לפניו שתי חתיכות: אחת של חלב,
 ואחת של שומן,

¹³⁹ הגהה הב"ח. גירסת וילנא: חייב משום

ואכל אחת מהן, ואינו יודע איזו מהן אכל - חייב.
 חתיכה: ספק של חלב, ספק של שומן,
 ואכלה - פטור.

רפ"י

לרבי זירא אי אפשר לברר
 איסוריה. דהא שתיחן נאכלות:
 לרב נחמן איקבע איסורא.
 מעיקרא וחייב:
 ר"מ מחייב. משום שחוטאי חוץ
 אף על גב דאיכא למימר שמא
 לא אכל חלב ואשם זה חולין
 הוא דלא בעי קביעות לאיסור:
 וחכמים פוטרין. דלא איקבע
 איסורא דשמא חולין הוא:
 ואמאי. אצטער דלא אמר לו ר'
 מאיר היא הוה ליה למימר
 אשמעתי דר' אליעזר היא:
 בשיטת ר' אליעזר אמרה. משום
 הכי מחייב דלא בעי קביעות
 איסור והאי דלא הוה אמר ליה
 ר' אליעזר היא לא איכפת ליה
 משום דממילא הוה מצי ידע:

אמר רב נחמן:

מאי טעמא דרב?

קסבר: שתי חתיכות - איקבע איסורא.

חתיכה אחת - לא קבעה איסורא.

מאי איכא בין "איקבע איסורא" ל"שאי אפשר לברר איסוריה"?

איכא בנייהו:

כגון: שהיו לפניו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן,

ובא נכרי ואכל את הראשונה,

ובא ישראל ואכל את השנייה.

לרבא - ליכא "מצוות" בעידנא דאכל ישראל.

לרבי זירא - אי אפשר לברר איסוריה.

לרב נחמן - איקבע איסורא.

איתיביה רבא לרב נחמן:

"רבי אליעזר אומר:

בוי חייבין על חלבן באשם תלוי!"

רבי אליעזר לא בעי קביעותא לאיסורא.

איתיביה:

"ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון

יוציא והולך בשר וחייבין באשם תלוי!"

הא מני? רבי אליעזר היא.

איתיביה:

"נמצא על שלו טמאין וחייבין בקרבן

נמצא על שלה אתיום טמאין וחייבין בקרבן

נמצא על שלה לאחר זמן טמאים מספק ופטורין מן הקרבן".

ותני עלה: "וחייבין באשם תלוי!"

אישתיק.

לבתר דנפק,

אמר: מאי טעמא לא אמרי ליה?

דהא מני? רבי מאיר היא, דלא בעי קביעותא לאיסורא.

דתניא:

"השוחט אשם תלוי בחוץ,

רבי מאיר מחייב.

וחכמים פוטרין".

ואמאי לימא ליה דרבי אליעזר היא!

הא קא משמע לן:

דרבי מאיר בשיטת רבי אליעזר קאי.

2. יח, א

רפ"י

אמר רבא כו'. אף על גב דאמרי לעיל פטור דבעינן שתי חתיכות לאו דברי הכל אמרי דהא ר' אליעזר מחייב כיון דאמר דמתנדב אדם כו' וליכא למימר חולין לעזרה מיייתי הכא ודאי מיחייב הואיל ובא לידי ספק:

מתנדב אדם כו'. טעמיה דר' אליעזר בגמרא מפרש בפרק בתרא (לקמן כה.):

אמר רבאשי. האי דבעינן מקצת איסורא לרבי אליעזר אליבא דבבא בן בוטא קאמר דאמר בפרק בתרא (שם) שהיה מביא אשם תלוי בכל יום חוץ ממוצאי יום הכיפורים אמר המעון הזה אילו מניחים אותי הייתי מביא אלא אומרים לי (כו') המתן עד שתיכנס לבית הספק כלומר המתן עד למחר שיש מקצת ספק שמא חטאת היום אבל מוצאי יום הכיפורים אין לחוש בכך דהא כיפר עליו יום הכיפורים על ספקו כדאמרינן בפרק בתרא (שם) חייבי אשמות תלוין שעבר עליהן יום הכיפורים פטורין ואליבא דהאי בעינן מקצת ספק כגון חתיכה אחת אפילו לר' אליעזר אבל רבנן דפליגי אדר' אליעזר בפרק בתרא (שם) דאמרי אין מביאין אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ואי מיייתי הוי מכניס חולין לעזרה הכא נמי פטרי דדוקא בעינן כדקרינן מצוות:

אמר רב נחמן¹⁴⁰ אמר רבה בר אבונה אמר רב: חתיכה ספק של חלב ספק של שומן ואכלה, באנו למחלוקת רבי אליעזר וחכמים.

לרבי אליעזר, מאי איריא כי אכלה? אפילו לא אכלה נמי!
דהתנן:

"רבי אליעזר אומר:

מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום" (כריתות כה.)!

אמר רב אשי:

רבי אליעזר אליבא דבבא בן בוטא.

דהתנן:

"אלא אומרים לו המתן עד שתפנס לבית ספק" (כריתות כה.).

3. יח, א-ב

רס"י

וכן אם אכל כלב. את השנייה או עורב חייב ישראל הואיל ובשעה שאכל הוה חתיכה משתי חתיכות:
פטור. דליכא ב' חתיכות:
ורבי מחייב. דלא בעי ב' חתיכות:
ואת השניה במזיד. שהיה יודע שספק הוא:
חייב. אשם תלוי אקמייתא דבשוגג הואי ומשתי חתיכות הואי:
פטור. דבשעת שוגג לא הוו שתי חתיכות:
ר' אליעזר היא. הילכך ליכא למימר חולין לעזרה ניהו:
ואתני. אי ראשון שומן אכל ודאי השני חלב ואי אכל ודאי חלב מספקא ליהוי ליה כפרה להגין עליו עד שיודע לו ויביא חטאת ואי לא ליהוי נדבה:

תנו רבנן:

"היו לפניו שתי חתיכות: אחת של שומן, ואחת של חלב.

בא ישראל - ואכל את הראשונה,

בא נכרי - ואכל את השניה - חייב.

וכן כלב.

וכן עורב.

בא נכרי - ואכל את הראשונה,

בא ישראל - ואכל את השניה - פטור.

ורבי מחייב.

אכל את הראשונה - בשוגג,

והשניה - במזיד - חייב.

הראשונה - במזיד,

והשניה - בשוגג - פטור.

ורבי מחייב.

אכל שתיהן - במזיד - פטור מכלום.

שתיהן בשוגג - שניהן חייבין.

השני לא מן הדין,

אלא שאם אתה אומר פטור - קבעת את הראשונה בחטאת".

ומנו?

אי רבי - מן הדין, ומן הדין הוא

אי רבנן - משום דלא נקבע ראשון בחטאת נימא ליה לשני אייתי חולין לעזרה!?

אמר רב אשי:

רבי אליעזר היא,

דאמר: מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום.

הילכך: אמרינן ליה אייתי אשם תלוי ואתני: אי אכל ראשון שומן, הוא אכל חלב - ליהוי כפרה.

ואי לא - ליהוי נדבה.

יח, ב

4. יח, ב

רס"י

ונודע לו. שספק הוא: **כשם**. שאם יודע לו באחרונה שכולן ודאי חלב היו ודאי ליהוי מביא חטאת על כל אחת ואחת ידיעות ספק שבינתים מחלקות לחטאות דלא הוי העלם אחת: **כך מביא אשם תלוי על כל אחת.** כל זמן שלא נודע לו ידיעה ודאית: **כאן שנה רבי.** כדפרישית: אלא מעתה אכל כזית חלב קודם יום הכיפורים וכזית חלב לאחר יום הכיפורים. ושניהם בהעלם אחת: **במקום אשם תלוי.** כדקתני בפי בתרא (לקמן כה.) חייבי אשמות תלויים שעבר עליהן יום הכיפורים א' והוה ליה כידיעת ספק: **דילמא.** הא דאמרינן יום הכיפורים מכפר והוא דמתיידע ליה שספק חלב אכל: **הודע ולא הודע תנן.** בפ"ק דשבועות (דף יב:) מפרש בגמרא בין שנודע לו ספקו בין שלא נודע לו ספקו קודם יום הכיפורים יוה"כ מכפר אלמא אף על גב דלא מתיידע ליה לגמרי מכפר: **תרדא.** שוטה לשון אחר עצל:

תנו רבנן:

"אכל: ספק חלב, ונודע לו. ספק חלב ונודע לו."

רבי אומר:

אומר אני: כשם שמביא חטאת על כל אחת ואחת, כך מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת.

רבי יוסי ברבי יהודה,

ורבי אלעזר,

ורבי שמעון אומרים:

אין מביא אלא אשם תלוי אחד.

שנאמר: "על שגגתו אשר שגג" ¹⁴¹ (ויקרא ה, יח) - אפילו על שגגות הרבה, אינו חייב אלא אחת."

אמר רבי זירא:

כאן שנה רבי ידיעות ספק מחלקות לחטאות.

רבא אומר:

אין ידיעות ספק מחלקות לחטאות.

אלא הכי קתני: כשם שאם היתה לו ידיעה ודאי - מביא חטאת על כל אחת ואחת, כך אם היתה לו ידיעת ספק - מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת.

אמר ליה אב"י:

ואת לא תסברא: "דידיעות ספק מחלקות לחטאות"?

דאי סלקא דעתך: ידיעות ספק - אין מחלקות לחטאות, והטאת אחת מביא,

אמאי: מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת?!

והתניא:

"כללו של דבר כל שחלוקין בחטאות חלוקין באשמות!"

אמר ליה רבא בר חנן לאב"י:

ולדידך, דאמרת: ידיעות ספק מחלקות לחטאות,

אלא מעתה, אכל כזית חלב לפני יום הכיפורים וכזית חלב אחר יום הכיפורים

ויום הכיפורים במקום אשם תלוי קאי,

הכי נמי, דמביא שתי חטאות?! הא בהעלם אחת אכלינן!

אמר ליה אב"י:

ומאן לימא לן דיום הכיפורים מכפר על דלא מתידע ליה?

דילמא והוא דמתידע ליה!

אמר ליה רבא:

"הודע ולא הודע" (שבועות ב.) תנן.

איכא דאמרי:

אמר ליה רבא בר חנן לאב"י:

מה אילו אכל: כזית חלב שחרית ביום הכיפורים,

וכזית חלב במנחה ביום הכיפורים,

הכי נמי דמיחייב שתי חטאות?!

אמר ליה אב"י:

ומאן לימא לן דיום הכיפורים כל שעתיא מכפר?

דילמא כוליה יומא מאורתא!

¹⁴¹ והביא איל תמים מן הצאן בערךך לאשם אל חכהו וכפר עליו חכהו על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו

רש"י

אכל ושתה בהעלם אחת. ביום הכיפורים: אינו חייב אלא אחת. דשתיה בכלל אכילה: דמתידע ליה. כלומר אי שיעור דהוי אפשר לאודועי וכיון דאיכא שהות דיום הכיפורים בנתיים כדי ידיעה קם ליה ההוא שיעור במקום ספק ידיעה באשם תלוי: רבנן היא. ר' יוסי ור' אליעזר: אכל היום. משל הקדש שוה חצי פרוטה: נהנה. במידי דלאו בר אכילה: ומכאן עד ג' שנים. ובהעלם אחד: הא כבר עליו יוה"כ. שבינתיים על חצי שיעור קמא ואי ידיעות ספק מחלקות הא הוה יוה"כ כידיעת ספק ואמאי מצטרפין:

אמר ליה¹⁴²:

תניא:

"הרי שבא לידו ספק עבירה ביום הכיפורים, אפילו עם חשיכה - פטור, שכל היום מכפר" (כריתות כה.).

מתיב רב אידי בר אבין:

"אכל ושתה בהעלם אחת - אינו חייב אלא חטאת אחת" (יומא פא.).

והא בין אכילה לשתיה אי אפשר דלא הוה שהות ביום דמתידע ליה, וכפר ליה,

דיום הכיפורים במקום אשם תלוי קאי.

וקתני: "אינו חייב אלא חטאת אחת".

ואי סלקא דעתך: "ידיעות ספק - מחלקות לחטאות" ליחייב שתי חטאות!

אמר: כי אמר רבי זירא לרבי,

הא - רבנן היא.

והא מדסיפא רבי היא,

דקתני: "שתה ציד או מורייס פטור" (יומא פא.).

הא חומץ - חייב.

ומני? רבי היא.

דתניא:

"חומץ אין משיב את הנפש רבי אומר אומר אני חומץ משיב את הנפש".

ומדסיפא: רבי, רישא - נמי רבי!

אמר: סיפא - רבי,

רישא - רבנן.

איתיביה רבא:

"אכל היום אכל למחר,

נהנה היום נהנה למחר,

אכל היום נהנה למחר,

נהנה היום אכל למחר,

ואפילו מכאן ועד שלש שנים,

מנין שהו מצטרפין זה עם זה?

תלמוד לומר: (ויקרא ה, טו) "תמעול מעל"¹⁴³ ריבה".

ואמאי הא כיפר עליה יום הכפורים!

אמר: כי מכפר יום הכפורים על איסורא,

על ממונא - לא מכפר!

ואיבעית אימא:

כי מכפר יום הכפורים על כוליה שיעורא,

על פלגא דשיעורא - לא מכפר!

¹⁴² שיטה מקובצת, דפוס ונציה. גירסת וילנא: (רבה בר בר חנה תרדא)

¹⁴³ נפש כי תמעול מעל והטאה בשגגה מקדשי יהוה והביא את אשמו ליהוה איל תמים מן הצאן בערקה כסף שקלים בשקל הקדש לאשם

5. יח, ב - יט, א

רש"י

□

וכן אמר ריש לקיש:
כאן שנה רבי: 'ידיעות ספק מחלקות לחטאות'.

רבי יוחנן אמר:
אין ידיעות ספק מחלקות לחטאות
אלא, הכי קתני: פשם שאם היתה לו ידיעה ודאי - מביא על כל אחת ואחת,
כך אם היתה לו ידיעות ספק - מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת.

בשולמא לרבי יוחנן: היינו דקא תלי לאשם בחטאת,
אלא לריש לקיש: חטאת באשם מיבעיא ליה!?

קשיא.

ורמי דרבי יוחנן אדרבי יוחנן,
ורמי דריש לקיש אדריש לקיש.

דתניא:

"שני שבילין: אחד טמא,

ואחד טהור.

והלך בראשון, ולא נכנס,

בשני, ונכנס - חייב.

הלך בראשון, ונכנס¹⁴⁴ - פטור.

בשני, ונכנס - חייב.

הלך בראשון, ונכנס, והזה שנה וטבל,

והלך בשני, ונכנס - חייב.

יט, א רבי שמעון פוטר בזו.

רבי שמעון בן יהודה פוטר בכולן משום רבי שמעון".

ואפילו בקמייתא!?

אמר רבא:

הכא במאי עסקינן:

כגון שהלך בראשון ובשעת הלכותו בשני שכח שהלך בראשון.

ובהא פליגי:

תנא קמא סבר: מקצת ידיעה - כידיעה דמיא.

ורבי שמעון סבר: מקצת ידיעה - לאו כידיעה דמיא.

היינו דתלי לאשם בחטאת.
דכשם שאם היתה ידיעה ודאית
בנתיים היתה מחלקת לחטאות
דכתיב (ויקרא ה) או הודע אליו
חטאתו כך ידיעת ספק מחלקת
לאשמות ומביא אשם תלוי על
כל אחת ואחת אלא לריש לקיש
חטאת באשם איבעי ליה למיתלי
כשם שידיעת ספק מחלקת
לאשמות כך מחלקת לחטאות
ולכשיודע לו באחרונה יביא
חטאת על כל אחת ואחת דהא
עיקר ידיעת ספק באשם כתיבא:
אחד טמא ואחד טהור. ואין ידוע
איזה טמא ואיזה טהור:

ולא נכנס. למקדש:

בשני ונכנס. למקדש:

חייב. על ביאת מקדש דממה
נפשך איכא ידיעה ודאית וטמא
הוא שהרי הלך בשתייהן:

בשני ונכנס. ובכניסתו בשני

נעלמה ממנו טומאה דכניסה

ראשונה חייב:

רבי שמעון פוטר בזו. דשני

טומאות נינהו אכל חדא וחדא

כניסה איכא למימר שביל זה

הוא הטהור והילכך ליכא ידיעה

ודאית בתחלה ובטומאת מקדש

בעינן ידיעה בתחלה ובסוף

והעלם בנתיים ות"ק דמחייב

מפרש טעמיה לקמן:

ואפילו בקמייתא. בתרתי

קמייתא בתמיה והא איכא

ידיעה ודאית בכניסה אחריתי:

שכח שהלך בראשון. ואף על גב

דטומאה ודאית היא מיהא ליכא

אלא מקצת הידיעה דשכח את

הראשון ובהא פליגי הני תרי

תנאי אליבא דרי' שמעון ת"ק

אליבא דרי' שמעון לא פטרו אלא

בבתרייתא דאילו בקמייתא כיון

דממה נפשך איכא טומאה ידיעה

ודאית שהלך בשניהם אף על פי

ששכח שהלך בראשון אפילו הכי

מקצת ידיעה כידיעה והוה ליה

ידיעה בתחלה אבל בבתרייתא

ליכא ידיעה ודאית:

ור' שמעון בן יהודה סבר. אף על

גב דטומאת ידיעה ודאית היא

כיון דליכא אלא מקצת ידיעה

כמאן דליתיה דמיא:

¹⁴⁴ בוילנא: (פטור בשני ונכנס חייב הלך בראשון ונכנס). רשי ועוד גרסו, וגם לאלו שלא גרסו סוברים שזה מיותר ולא שזה משובש.

6. יט, א

רַקִּי

ר' ישמעאל כו'. בפרק שני דשבועות (דף יד.):
וקשיא דריש לקיש אדריש לקיש. דאמאי לא אוקמה כרבי ולימא ידיעת ספק כודאי:
ונעלם והוא טמא. משמע אף על גב דאיכא קצת העלמה בטומאה חייב:
ונעלם כו'. מדאפיק הני תרי ונעלם להך דרשא אלמא לית ליה ידיעה בתחלה דידיעת טומאה דבעי בתחלה ובסוף לא מפקא אלא מהנד תרי ונעלם כדאמרן בפ"ק דשבועות (דף ד.):

אמר מר:

"הלך בראשו, ונכנס, והיזה, וטבל, והלך בשני, ונכנס - חייב".

אמאי "חייב"? הא לא הוי ליה ידיעה!

אמר ריש לקיש:

הא מני?

רבי ישמעאל היא,

דלא בעי ידיעה בתחלה.

רבי יוחנן אמר:

אפילו תימא רבנן,

כאן - עשו ספק ידיעה כדדיעה.

סלקא דעתך: כאן עשו, והוא הדין לכל התורה כולה.

קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן,

קשיא דריש לקיש אדריש לקיש.

בשילמא "דרבי יוחנן אדרבי יוחנן" - לא קשיא:

כאן - עשו, אבל בכל התורה כולה לא.

מאי טעמא?

הכא גבי טומאה פתיב: **"ונעלם ממנו והוא טמא"**¹⁴⁵ (ויקרא ה, ב)

ידיעה דאית בה נמי ספק חייב קרא,

אבל בכל התורה כולה פתיב: **"או הודע אליו חטאתו"**¹⁴⁶ (ויקרא ד, כג/כח).

אי אית ליה ידיעה - הוא דמחייב.

אלא לריש לקיש קשיא:

אדמוקים לה פרבי ישמעאל, לוקמה פרבי!

הא קא משמע לן:

דרבי ישמעאל¹⁴⁷ לא בעי ידיעה בתחלה.

הא מתניתין היא!

דתנן:

"רבי ישמעאל אומר:

"ונעלם ... ונעלם"¹⁴⁸ (ויקרא ה, ב-ג) - שתי פעמים, לחייב: על העלם טומאה,

ועל העלם מקדש" (שבועות יד):!

איצטריה,

סלקא דעתך אמינא:

מקרא - לית ליה,

מגמרא - אית ליה,

קא משמע לן.

¹⁴⁵ או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנגלת חיה טמאה או בנגלת בהמה טמאה או בנגלת שרץ טמא ונעלם ממנו

¹⁴⁶ או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו שעיר עזים וזר תמים

או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא קרבנו שעירת עזים תמימה וקבה על חטאתו אשר חטא

¹⁴⁷ רשיש, וסוגיה מקבילה. גירסת וילנא: נמי

¹⁴⁸ ב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנגלת חיה טמאה או בנגלת בהמה טמאה או בנגלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם.

ג או מי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם

7. יט, א

רפ"י

מתני'

חלב ונותר לפניו. וכסבור שניהן שומן דהיתרא:

אשתו נדה ואחותו עמו בבית. בא על האחת כסבור זו אשתו וכסבור שטהורה היא ונמצא שאשתו היתה נדה ועוד ספק על איזו מהן בא:

ור' יהושע פוטר. מפרש בגמרא אשר חטא בה עד שיודע לו במה חטא:

או שעשה. מלאכה בשבת ואינו יודע איזו מלאכה עשה אם חרש אם זרע:

אף מאשם תלוי. מפרש בגמ': לא נחלקו. ר' אליעזר דאמר לא בעינן שידע במה חטא [ור' יהושע דאמר בעינן שידע במאי חטא]:

על דבר שהוא משם אחד. כגון שתי אילנות של מין אחד לפניו ולא ידע אם מזה לקט אם מזה: שהוא חייב. שהרי ידע במה חטא איזו מלאכה עשה שבלקטית תאנים חטא:

על מה נחלקו על דבר שהוא משום שני שמות. כגון ספק קצר ספק טחן אי נמי ספק תאנים ספק ענבים וכן בנתכוין לזו ועשה את זו דבה דכתיב בקרא בין אידיעה בין אחטאת היא לר' יהושע עד שיתכוון לחטוא בה ולעת הידיעה ידע במה חטא ולרבי אליעזר כיון שנתכוון לדבר שיש בו חטא ולעת ידיעה נודע לו שחטא סגי:

א"ר יהודה כו'. בגמרא מפרש מאי פלוגתיה דרבי יהודה עליהו:

ותמיה אני אם פטר בה. כלומר על מה פטר בה רבי יהושע הלא נתכוון על דבר האסור:

א"כ. דמתעסק כי האי גוונא חייב למה נאמר בה:

פוט למתעסק. בהיתרא כגון לחתוך את התלוש וחתך את המחובר אבל זה המתעסק באיסור חייב:

מתניתין

חלב ונותר לפניו,

ואכל אחד מהו,

ואינו יודע איזה מהן אכל.

אשתו נדה ואחותו עמו בבית,

שגג באחת מהו,

ואינו יודע באיזה מהן שגג.

שבת ויום הכיפורים,

ועשה מלאכה בין השמשות,

ואינו יודע באיזה מהן עשה.

רבי אליעזר מחייב חטאת.

ורבי יהושע פוטר.

אמר רבי יוסי:

לא נחלקו על העושה מלאכה בין השמשות - שהוא פוטר,

שאני אומר: מקצת עשה היום ומקצת עשה למחר.

על מה נחלקו?

על העושה מלאכה בתוך היום,

ואינו יודע אם בשבת עשה אם ביום הכיפורים עשה,

או על העושה ואינו יודע מעין איזו מלאכה עשה,

שרבי אליעזר מחייב חטאת,

ורבי יהושע פוטר.

אמר רבי יהודה:

פוטר והיה רבי יהושע אף מאשם תלוי.

רבי שמעון ורבי שמעון שזודי אומרים:

לא נחלקו על דבר שהוא משם אחד שהוא חייב,

על מה נחלקו?

על דבר שהוא משום שני שמות,

שרבי אליעזר מחייב חטאת,

ורבי יהושע פוטר.

אמר רבי יהודה:

אפילו נתכוון ללקוט תאנים וליקט ענבים,

ענבים וליקט תאנים,

שחורות וליקט לבנות,

לבנות וליקט שחורות.

רבי אליעזר מחייב חטאת,

ורבי יהושע פוטר.

אמר רבי שמעון:

תמיהני אם פטר בה רבי יהושע,

אם כן למה נאמר: "אשר חטא בה"¹⁴⁹ (ויקרא ד, כג)!

פרט למתעסק.

גמרא

תניא:

"אמר רבי אליעזר:

מה נפשו? אי חלב אכל - חייב,

אי נותר אכל - חייב.

אי אשתו נדה, בעל - חייב

¹⁴⁹ או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו שיעיר עזים וקר תמים

רַס"י

אִי אַחוּתוֹ בְּעַל - חַיִּיב.
 אִי בְּשַׁבַּת עֲשֵׂה מְלֶאכֶה - חַיִּיב,
 אִי בְּיוֹם הַנְּפוּרִים עֲשֵׂה מְלֶאכֶה - חַיִּיב.
 אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:
 הֲרִי הוּא אוֹמֵר אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ עַד שִׁוְדָע לוֹ בְּמַה חָטָא."

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר,
 הָאִי "בָּהּ" - מָאי עֶבִיד לִיהָ?

מִיבַעֲי לִיהָ פֶּרֶט לְמַתְעֶסֶק.

"מַתְעֶסֶק" - דְּמָאי?

אִי דְּחֻלְבִּים וְעֵרְוֹת - חַיִּיב!

שְׁכֵן נִהְנֶה.

אֶלָּא¹⁵⁰ מַתְעֶסֶק בְּשַׁבַּת - פֶּטוּר!

דְּאָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: הַמַּתְעֶסֶק בְּחֻלְבִּים וְעֵרְוֹת - חַיִּיב,

שְׁכֵן נִהְנֶה.

מָאי טַעְמָא?

מְלֶאכֶת מַחְשַׁבַת אֶסְרָה תוֹרָה.

לְרַבָּא, מִשְׁפַּחַת לֵה, כְּגוֹן: שְׁנַתְפוּוֹן לְחַתוּדָא אֶת הַתְּלוּשׁ וְחַתוּדָא אֶת הַמְּחוּבָּר.

לְאַבְי, מִשְׁפַּחַת לֵה, כְּגוֹן: דְּנַתְפוּוֹן לְהַגְבִּיָּה אֶת הַתְּלוּשׁ וְחַתוּדָא אֶת הַמְּחוּבָּר.

דְּאִיתְמַר:

נִתְכַּוֵּן לְהַגְבִּיָּה אֶת הַתְּלוּשׁ וְחַתוּדָא אֶת הַמְּחוּבָּר - פֶּטוּר.

מָאי טַעְמָא?

דְּהָא לֹא אֵיפְוֹן לְשׁוּם חֲתִיכָה.

לְחַתוּדָא אֶת הַתְּלוּשׁ וְחַתוּדָא אֶת הַמְּחוּבָּר:

אַבְי אָמַר:

חַיִּיב, דְּהָא אֵיפְוֹן לְשׁוּם חֲתִיכָה.

רַבָּא אָמַר:

פֶּטוּר, דְּהָא לֹא אֵיפְוֹן לְחֲתִיכָה דְּאִיסוּרָא.

גמ' מבעי ליה פרט למתעסק. כגון נתכוון לזו ועשה אחרת ואי קשיא אם כן דר"א אית ליה דרב נחמן האי בה דדריש ר' אליעזר פרט למתעסק לא צריך דממלאכת מחשבת דמייתי רב נחמן מצי למילף נראה לי דר"א לית ליה דרב נחמן דדריש מלאכת מחשבת אסרה תורה דלא משמע ליה ההיא דרשא ולא מייתי דרב נחמן אלא משום דאמר בהדיא דמתעסק בשבת פטור אבל לרבי יהושע דדריש אשר חטא בה עד שיוודע לו במה חטא איהו דריש כרב נחמן מלאכת מחשבת אסרה תורה: מתעסק בחלבים. כגון חלב ושומן לפניו ונדע שזה חלב וזה שומן ונתכוון לאכול שומן והביט למקום אחר והלכה ידו אל החלב ואכלו אי נמי חלב וחלב לפניו וסבור שהוא שומן ונתכוון לאכול חתיכה זו ואכל את זו ולא דמי לשוגג דשוגג היינו שנתכוון לחתיכה זו עצמה אבל סבור שהוא שומן: מתעסק בעריות. כגון נתכוון לבוא על אשתו נדה וסבור טהורה היא אחותו ואשתו לפניו ונשמטה אשתו ולא ידע ובאה אחותו במקומה ולא דמי לשוגג דשוגג כגון שנתכוון לזו עצמה וסבור שהיא אשתו: אלא מתעסק בשבת. להכי אתא קרא למיפטריה מתעסק בשבת מפרש לקמיה: מלאכת מחשבת. שחשב ונתכוון למלאכה זו עצמה: משכחת לה. מתעסק בשבת כגון שנתכוון כו': להגביה. פטור לדברי הכל דהאי מתעסק הוי דלא נתכוון לשום חתיכה:

¹⁵⁰ הגהות הב"ח ועוד. גירסת וילנא: ואי ויש עוד כמה שינויים וגירסאות בפסקאות הללו.

8. יט, ב

רס"י

דקדקתם אחרי. כלומר נצחתוני וקפחתוני:
הגביה חפץ בין השמשות. שבין שבת ליום הכיפורים כדי להוציאו דאהגבהה חייב מיד שיש הגבהה שהיא הוצאה כגון שהיא סמוך לרשות הרבים והוא עומד ברשות הרבים מהו היכי מצית למימר התם מקצתה היום ומקצתה למחר:
דקדקתם אחרי. וחשבתם לנצחוני ולא הועלתם כלום דאיכא למימר נמי מקצת הגבהה היום ומקצת הגבהה למחר:
ולר' יוסי. נהי נמי דמקצתה היום ומקצתה למחר (הוא) גמר מלאכה הוא אמאי קאמר לדברי הכל פטור והא שמעינן ליה לרבי אליעזר דמחייב:
ושנים על האריג. כל השיעור הוא זה ובתחלה היינו טעמא דבעי שלשה משום דסתרי דשנים אינן מתקיימין אבל הכא איכא למימר חציו היום וחציו למחר:

"רבי יוסי אומר:

לא נחלקו על העושה מלאכה בין השמשות - שהוא פטור, שאני אומר: מקצת עשה היום ומקצת עשה למחר. על מה נחלקו? על העושה מלאכה בתוך היום, ואינו יודע אם בשבת עשה אם ביום הכפורים עשה, או על העושה ואינו יודע מעין איזו מלאכה עשה, שרבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר."

תניא:

"אמר להו רבי יוסי: דקדקתם אחרי."

מאי אמרי ליה דאמר להו: **"דקדקתם אחרי?"**

הכי אמרו ליה: הגביה בין השמשות - מהו?

אמר להו:

דקדקתם אחרי.

ונימא להו: מקצת הגבהה היתה מהיום ומקצתה למחר!

הכי נמי, קאמר להו: דקדקתם אחרי ולא העלייתם בידכם כלום.

ולרבי יוסי,

גמר מלאכה לרבי אליעזר פטור!?

הא שמענא ליה דמחייב!

דתנו:

"רבי אליעזר אומר:

האורג שלשה חוטין בתחלה, ואחד על האריג - חייב" (שבת קה.)!

אמר רב יוסף:

רבי יוסי אליבא דרבי אליעזר הכי מתני:

"רבי אליעזר אומר:

האורג שלשה חוטין בתחלה ושנים על האריג - חייב."

9. יט, ב

רס"י

כי תחטא ולא ידע ואשם. גבי
 אשם תלוי כתיב:
מאי הוי עלה. דספק אכל ספק
 לא אכל אליבא דר"ש:
חטא ואינו יודע במאי חטא. כגון
 חלב ונותר לפניו ולא ידע איזו
 מהן אכל או ספק חטא או ספק
 לא חטא כגון שומן וחלב לפניו:

"אמר רבי יהודה:

פוטרו היה רבי יהושע אף מאשם תלוי".

תניא:

"אמר רבי יהודה פוטרו היה רבי יהושע אף מאשם תלוי,

שנאמר: **"מי תחטא ... ולא ידע"**¹⁵¹ (ויקרא ה, א/ז/כא) פרט לזה שידע שחטא.

אמר לו רבי שמעון זהו שמביא אשם תלוי,

שנאמר: **"ועשה ולא ידע"** (ויקרא ה, ז) - וזה לא ידע במה עשה.

אבל ספק אכל חלב ספק לא אכל - צא ושאל עליו אם מביא אשם תלוי,
 אם לאו".

מאי הוי עלה?

תא שמע:

"חטא ולא ידע במה חטא,

או ספק חטא, ספק לא חטא - מביא אשם תלוי".

מאן שמענא ליה דאמר: "חטא ואין ידוע במאי חטא מביא אשם תלוי"?

רבי שמעון.

וקא תני: "ספק חטא ספק לא חטא מביא אשם תלוי".

שמע מינה:

סבירא ליה לרבי שמעון: "ספק חטא ספק לא חטא מביא אשם תלוי".

¹⁵¹ ונפש מי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או דאח או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו
 ואם נפש מי תחטא ועשתה אחת מקל מצות יהוה אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו
 נפש מי תחטא ומעלה מעל ביהוה וכחש בעמיתו כפקדון או בתשימת יד או בגזל או עשק את עמיתו

10. יט, ב - כ, א

רש"י

תינוקות היינו מתעסק. שנתכוון למול את זה ומל את זה ושוגג כגון שהיה מתכוין לזה עצמו אבל סבור שנולד בשבת: **בדבר דלאו מצוה**. כגון נתכוין לתאנה זו ולקט את זו: **מקלקל בחבורה חייב**. דהכי אמרינן בבבא קמא בפרק המניח את הכד (דף לד:) כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר:

"רבי שמעון שזורי ורבי שמעון אומרים: לא נחלקו על דבר שהוא משם אחד שהוא חייב, על מה נחלקו? על דבר שהוא משום שני שמות, שרבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר.

אמר רבי יהודה: אפילו נתכוון ללקוט תאנים וליקט ענבים, ענבים וליקט תאנים, שחורות וליקט לבנות, לבנות וליקט שחורות. רבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר.

אמר רבי שמעון: תמיהני אם פטר בה רבי יהושע, אם בן למה נאמר: "אשר חטא בה" פרט למתעסק.

אם בן מה תלמוד לומר: **"אשר חטא בה"**¹⁵² (ויקרא ד, כג)! **פרט למתעסק.**

אמר רב נחמן אמר שמואל: מתעסק בחלבים ועריות - חייב, שכן נהנה. מתעסק בשבת - פטור, מלאכת מחשבת אסרה תורה.

אמר ליה רבא לרב נחמן: והא תינוקות דכי מתעסק דמי, ותנן: **"מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול אחר השבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת, רבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר.**

עד כאן לא פטר רבי יהושע אלא משום דקסבר: טעה בדבר מצוה, ולא עשה מצוה - פ' אבל מתעסק בדבר, דלאו מצוה - אפילו רבי יהושע מחייב" (שבת קלו).!

אמר לו: הנח לתינוקות, הואיל ומקלקל בחבורה - חייב, מתעסק בחבורה - חייב.

איתיביה רב יהודה לשמואל: **"רבי יהודה אומר: אפילו מתכוין ללקוט תאנים וליקט ענבים, ענבים וליקט תאנים, שחורות וליקט לבנות, לבנות וליקט שחורות - רבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר."** והא הקא - מתעסק הוא, ורבי יהושע נמי לא קא פטר אלא מן מינא למינא,

¹⁵² או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו שעיר עיזים וזר תמים

אבל בחד מינא - אפילו רבי יהושע מחייב!

רס"י

אבל בחד מינא אפילו רבי יהושע מחייב. ואת אמרת מתעסק בשבת פטור דמשמע בסתם ואפילו בחד מינא:

אפילו ר' יהושע מחייב. דלאו מתעסק הוא שהרי ללקיטת תאנים נתכוין וליקט תאנים אף על גב דאביי ורבא לא פטרי במתעסק אלא במתכוין להיתר כגון לחתוך את התלוש אבל שמואל אפי' במתעסק באיסור פטר מדנקט הש"ס למילתיה מלאכת מחשבת אסרה תורה משמע שיתכוין בו:

ותא בתראי. תריץ כוותי דמתעסק פטור והכא לאו מתעסק הוא דאזוהי שנתכוין אותה ליקט ומאי טעמא פטר רבי יהושע כגון שאבד מלקט מלבו מחשבה ראשונה של לקיטה אבדה מלבו ושכחה כגון שנתכוין ללקוט ענבים ושכח וכסבור תאנים בעינא והלכה ידו על הענבים וליקטן בלא מתכוון הרי נעשית בקשתי שלענבים היה צריך [אבל לא נעשית מחשבתו] שבשעת לקיטה חשב על התאנים ועכשיו נמצא שלא נעשית מחשבתו ואנן תרווייהו בעינן בקשתי ומחשבתו:

מאי ניהו ב' שמות. קא סלקא דעתך השתא שחורות ולבנות נמי כשני מינין דמו ואי ר' שמעון ור' שמעון שזורי נמי כרבי יהודה מוקמי פלוגתייהו בנתכוין ללקט את זה ולקט את זה רבי יהודה מאי אתא לאשמועינן:

אלא לאו מתעסק איכא בינייהו. דשמעיה רבי יהודה לרבי שמעון שזורי דאוקי פלוגתא באבד מלקט מלבו אבל במתעסק דברי הכל פטור ואתא איהו למימר אפילו נתכוין ללקט כו' הוי מתעסק הואיל ובאיסור נתעסק פליגי ומחייב רבי אליעזר ואפילו רבי יהושע לא פטר אלא בשני שמות אבל בשם אחד חייב ותמה אני כו' אם כן למה נאמר בה פטר למתעסק בהיתר או במתעסק באב מלאכה ועשה אב מלאכה אחרת:

אבד מלקט מלבו בשם אחד. שנתכוין לתאנה זו ושכח כסבור תאנה אחרת הסמוכה לה בעינא והלכה ידו על הראשונה דברי הכל חייב הואיל ולכך נתכוין תחלה ועוד כששכח מחשבתו לא חשב אלא באותו מין עצמו:

בשני שמות. שנתכוין לתאנים ושכח וכסבור ענבים בעינא והלכה ידו על התאנים:

ורבי יהודה סבר אפילו בשם אחד פליגי. וסבירא ליה דשחורות ולבנות שם אחד הן הואיל והן מין אחד (תוספות) מה שאמר במתניתין תמיה אני אם פטר בה ר' יהושע במין אחד שהרי נתקיימה מחשבתו עד כאן תוספות: **ליקדם איכא בינייהו.** שנתכוין ללקט זו תחלה ואחר כך זו והלכה ידו על האחרונה ר' שמעון ורבי שמעון שזורי סברי אם משם אחד דברי הכל חייב הואיל ושם אחד הן וסוף סוף תרווייהו עבד ולא איכפת לן במקדים המאוחר כי פליגי בשני שמות ר' אליעזר מחייב חטאת הואיל ולשניהן נתכוין ושניהם עשה ולא איכפת לן במקדים המאוחר ורבי יהושע פוטר הואיל ובשעת לקיטת כל אחת ואחת לא לזה הוא מכוין הוה ליה כמתעסק ופטור ורבי יהודה סבר אפילו בשם אחד פליגי אבל תמהני למה פטר הואיל וסוף סוף לשניהן נתכוין אבל במתעסק בעלמא שלא נתכוין אלא לאחת ולא עשאה ועשה את חברתה דכולי עלמא פטור:

והא תניא. סיעתא דחיישינן למוקדם ומאוחר: **להדליק זו.** בשגגת שבת או בשגגת מלאכות:

והדליק זו פטור. דהיינו מתעסק לא נתכוין אלא לאחת ולא עשאה ועשה את חברתה:

להדליק ולכבות. כשהיה נר דולק ונר כבוי ונתכוין להדליק זה תחלה ואחר כך לכבות זה וכבה זה ואחר כך הדליק זה:

אם בנשימה אחת. שנפח ומחמת הנפיחה כבה זה והדליקה חייב דליכא למימר הי מוקדם והי מאוחר:

בשתי נשימות פטור. דלא נעשית כסדר: **לא אתעביד מחשבתיה.** דאיכא למימר כבה ואחר כך הדליק:

אמר ליה:

שיננא! שבוק מתניתין ותא בתראי.

הכא במאי עסקינן:

כגון שאבד מלקט מלבו.

נתכוון ללקט ענבים, ושכח וסבור תאנים בעינא, והלכה ידו על הענבים.

דרבי אליעזר סבר: הרי נעשיתה פוונתו.

ורבי יהושע סבר: הרי לא נעשיתה פוונתו ומחשבתו.

מתיב רב אושעיא:

כא

"רבי שמעון שזורי ורבי שמעון אומרים

לא נחלקו על דבר שהוא משם אחד שהוא חייב

אלא [על מה נחלקו] על דבר שהוא משום שני שמות

שרבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר."

ורבי יהודה - מאי קאמר?

דפליגי בנתכוין: ללקט ענבים ולקט תאנים,

שחורות ולקט לבנות,

ענבים ותאנים,

שחורות ולבנות -

מאי ניהו?

שני שמות.

היינו רבי שמעון ורבי שמעון שזורי!

רבי יהודה מאי אתא לאשמועינן?!

אלא לאו מתעסק איכא בינייהו:

דרבי יהודה סבר: מתעסק חייב,

ורבי שמעון ורבי שמעון שזורי סברי: מתעסק פטור!

לא!

מתעסק דברי הכל: פטור.

והכא בהא קא מיפליגי:

דרבי שמעון שזורי סבר: שכח מלקט מלבו בשם אחד - דברי הכל חייב.

כי פליגי, בשני שמות:

רבי יהודה סבר: לא שנא בשם אחד,

ולא שנא בשני שמות,

פליגי.

רבא אמר:

ליקדם איכא בינייהו.

והתניא:

"היו לפניו שתי נרות דולקות או כבויים¹⁵³,

ונתכוין: לכבות את זו וכיבה את זו.

להדליק את זו והדליק את זו - פטור.

להדליק ולכבות וכיבה והדליק,

בנשימה אחת - חייב,

בשתי נשימות - פטור."

"בנשימה אחת - חייב" - פשיטא!

מהו דתימא: לא איתעבד מחשבתיה, דהא להדליק מעיקרא בעי, ולבסוף לכבות, וכי עבד מעשה: כיבה, ובסוף הדליק הוא.

ואימא: פטור,

קא משמע לן, נהי דאקדומי לא מקדים, אחורי נמי לא מאחר.

¹⁵³ שיטה מקובצת ועוד וגם בהמשך. גירסת וילנא: (ארוכות)

11. כ, א-ב

רפ"י

החותה. הממלא כלים מצבור הגחלים:

מכבה העליונות. שעכשיו נעשות תחתונות וכבו מחמת המשא של עליונות ומבעיר התחתונות שהיו כבויות מחמת המשא שהיה עליהן וכשהן עכשיו עליונות נתבערות:

מאי טעמא דמאן דמחייב תרתי. הא לא איכוין לחדא ולגביה מתעסק הוא:

כדי להבעיר את התחתונות. כלומר להבערת התחתונות לא הוה צריך אלא לכבוי עליונות היתה עיקר כוונתו שהיה נפח וצריך לפחמין נתכוין לכבות עליונות שהיו גסות ואף על פי שידע שיבערו התחתונות נתכוין לכיבוי של אלו על מנת שיתבערו אלו אף על פי שהוא מקלקלם אצלו:

מקלקל בהבערה. כגון דנפח הוא כדאמר רבי יוחנן בנפח שנו דלא ניחא ליה לנפח להבעיר גחלים:

מקלקל בהבערה חייב. דקיי"ל אף על גב דשאר מקלקלים פטורין חובל ומבעיר חייבין:

אמי בר אבין כו'. כגון שנתכוין לכבויי ולהבערה ואפילו הכי אהבערה פטור תנא קמא סבר לה כר' יוסי דאמר הבערה ללאו יצאת וליכא קרבן:

להקדים איכא בינייהו. שנתכוין להדליק תחלה ואחר כך לכבות והדליק וכבה בחתייה אחת תנא קמא חייש למוקדם ומאוחר הילכך לתרתי ליכא לחיוביה דשמא כבה תחילה ולמפטריה בולא כלום נמי לא דנהי דאקדומי לא אקדמיה אחורי נמי לא אחר הילכך מחייב חדא ורבי אליעזר לא חייש למוקדם ולמאוחר הילכך מחייב תרתי:

רב אשי אמר שנתכוין לכבות. ולא להבעיר שלא היה יודע שסוף תחתונות להבעיר:

תנו רבנן:

"החותה גחלים בשבת - חייב חטאת.

רבי שמעון בן אלעזר אומר משום **רבי אליעזר ברבי צדוק:**

חייב שתים,

מפני שהוא מכבה את העליונות,

ומבעיר את התחתונות."

במאי עסקינן?

אי דקא מיפוין לכבות ולהבעיר - מאי טעמא דמאן דפטור? אלא דלא קא מפוין להבעיר - מאי טעמא דמאן דמחייב תרתי?

רבי אלעזר ורבי חנינא דאמרי תרווייהו:

כגון: שנתכוין לכבות העליונות כדי להבעיר את התחתונות:

דתנא קמא קסבר: מקלקל בהבערה - פטור.

ורבי אליעזר ברבי צדוק אמר: חייב.

וכן אמר רבי יוחנן:

בנפח שנו.

אמר רבי יוחנן:

עד כאן לא נתגלתה טעמא של הלכה זו.

אמי בר אבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרווייהו:

כגון שנתכוין לכבות ולהבעיר:

דתנא קמא: סבר לה כרבי יוסי,

דאמר: הבערה ללאו יצאת.

ורבי אליעזר ברבי צדוק: סבר לה כרבי נתן,

דאמר: הבערה לחלק יצאת.

רבא אמר:

להקדים איכא בינייהו.

רב אשי אמר:

כגון שנתכוין לכבות והובערו מאליהן:

ותנא קמא: סבר לה כרבי שמעון,

דאמר: דבר שאין מתכוין - פטור.

ורבי אליעזר ברבי צדוק: סבר לה כרבי יהודה,

דאמר: דבר שאין מתכוין - חייב.

כב

12. כ"ב

רס"י

שאינה צריכה לגופה. כגון זה שאינו צריך להבעירן אלא להתחמם בחתייתן ומכל מקום יודע היה שיתבערו ועל מנת כן עשה וה"ל מתכוון מיהו מלאכה שאינה צריכה לגופה הויא הך הבערה:

תנו רבנן:

"החֹוֹתָה גְּחָלִים בַּשַּׁבָּת, לְהִתְחַמֵּם בָּהֶם וְהוֹבְעֵרוּ מֵאִלְיָהוּ".

תני תדא: "חייב".

ותני אידך: "פטור".

הדתניא: "חייב" - קסבר: מלאכה שאינה צריכה לגופה - חייב עליה.
והא דתנא: "פטור" - קסבר: מלאכה שאינה צריכה לגופה - פטור עליה.

הדרן עלך ספק אכל חלב